

Vredesspiraal

jaargang 18 / nummer 1 / maart 2022

Een bijzondere 'Walk of Peace'

Wandelen met de schepping

Regeerakkoord

Eigenbelang weer
boven mensenrechten

Discriminatie

Doodsbedreiging
in de polder

Verslag uit Irak

Het leven in Kirkuk
en Sulaymaniyah

- Mark Akkerman
3 Regeerakkoord: Eigenbelang weer boven mensenrechten
- Kees Nieuwerth
6 Een bijzondere 'Walk of Peace'
- Leen van den Herik
8 Pleisterplaatsen: In vogelvlucht langs pleisterplaatsen
- Yosé Höhne-Sparborth
10 Een dringend appèl
- Rob van Essen
11 Column: De kerk is fantastisch
- Inge Loermans
12 ReSoka Gakkai: boeddhisten in actie voor vrede
- Yosé Höhne-Sparborth
14 Gastarbeider in Koerdisch Irak
- Godian Ejigu
16 Doodsbedreiging in de polder
- Leen van den Herik
18 Maar wij hadden zo gehoopt
- Ds. Anne Kooi
20 Verschoten vrede
- 21 Vredesnieuws**
- Margreet Hogeterp
22 Talen naar Vrede: War Dogs: rijk door oorlog
- 23 Agenda**
- Jan Eikelboom
24 Het niet geloste schot

Vredesspiraal is het kwartaalblad van Kerk en Vrede, de landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid. De naam 'Vredesspiraal' is mede in het kader van een 'war on terror', met een (nog steeds) voortgaande geweldsspiraal, als tegenhanger gekozen om de weg de andere kant op te wijzen. Het alom heersende geloof in geweld – ook binnen de kerken nog niet overwonnen – moet weerlegd en ontzenuwd worden.

Redactie

Mark Akkerman, Héleen Broekema,
Rob van Essen, Leen van den Herik, Margreet
Hogeterp (hoofdredacteur), Jorrit van Loenen.

Kerk en Vrede

Kerk en Vrede is een landelijke vereniging van mensen die binnen en buiten de kerken actief zijn voor ontwapening en geweldloosheid.

Abonnement

Als u het werk van Kerk en Vrede onderschrijft en wilt steunen, meld u dan aan als lid of donateur. Leden betalen tenminste € 40,- per jaar, inclusief een *abonnement* op *Vredesspiraal* en een aantal keren per jaar een ledenbrief. Een abonnement zonder lidmaatschap kost € 15,- per jaar. Losse nummers € 3,- excl. porto.

Adres

Kerk en Vrede, t.a.v. Vredesspiraal
Postbus 1528, 3500 BM Utrecht
tel. 030-2316666, secretariaat@kerkenvrede.nl
Redactie: hogeterpg@gmail.com
www.kerkenvrede.nl
facebook.com/kerkenvrede
twitter.com/kerkenvrede
IBAN: NL15 ASNB 0904 9553 11

Illustraties

Tenzij anders vermeld: ©Kerk en Vrede
Cover: Len Munnik

Vormgeving Circade, Zwolle
Druk Slimdruk, Leeuwarden

4x per jaar het laatste
vredesnieuws ontvangen?
Word lid of abonnee!

Eigenbelang weer boven mensenrechten

Na maandenlange impasses presenteerden dezelfde vier partijen die de afgelopen bijna vijf jaar de regering vormden half december 2021 een nieuw regeerakkoord. Onder de titel 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' kwamen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie met een tekst op de proppen die voor 'groen' en 'progressief' door moet gaan, maar vooral doorgaan op dezelfde weg belooft.

Mark Akkerman

In het nieuwe regeerakkoord gaan er miljarden extra naar Defensie en er wordt een versoepeling van het wapenexportbeleid aangekondigd. In het bredere buitenlandbeleid blijft Nederlands (economisch) eigenbelang de drijvende factor. Voor de gebieden klimaat en ontwikkelingssamenwerking wordt extra geld uitgetrokken, maar volstrekt onvoldoende om van significante betekenis te zijn én stevig geplaatst in het kader van eigenbelang.

Miljarden extra voor Defensie

In het regeerakkoord is een structurele verhoging van de defensiebegroting met 3 miljard euro per jaar afgesproken.

In het akkoord is een structurele verhoging van de defensiebegroting met 3 miljard euro per jaar afgesproken. Het budget schiet de komende jaren steil omhoog: met ruim 16 miljard euro in 2024 en 2025 is sprake van bijna een verdubbeling ten opzichte van 2017 en 2018. Naar verwachting betekent dit dat in 2024 1,85 procent van het Bruto Binnenlands Product (BBP) naar defensie gaat.

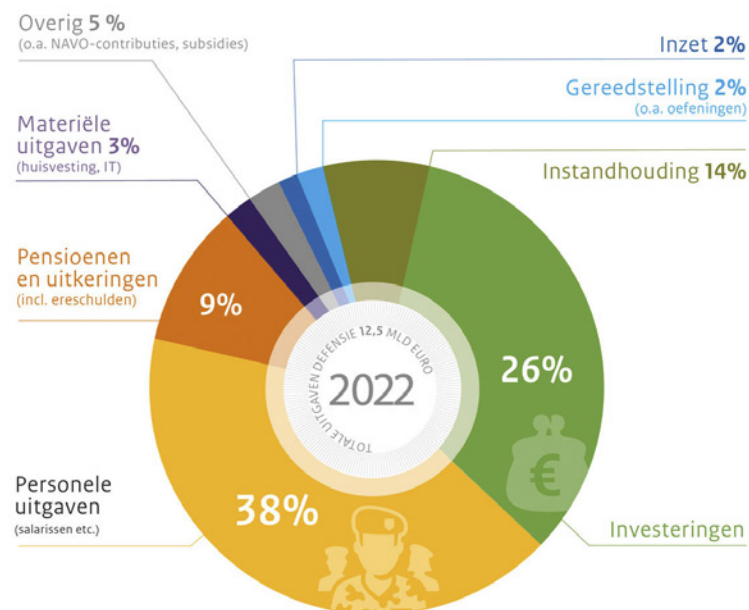
Dat komt overeen met het gemiddelde van Europese NAVO-landen. Waar het extra geld voor gebruikt gaat worden, is nog niet helemaal duidelijk. Er wordt in ieder geval 500 miljoen euro per jaar gereserveerd voor 'modernisering van het loongebouw en arbeidsvoorwaarden'. Defensie moet daarmee ook een aantrekkelijkere werkgever worden, want met het werven van nieuw personeel loopt het nog altijd niet zo vlot. Er zal ook veel geld gaan naar de aanschaf van nieuwe wapens, in lijn met het vorig jaar ingestelde Defensiematerieelbegrotingsfonds, een cadeautje van 45 miljard euro voor de krijgsmacht en de wapenindustrie. Daarnaast staan onder meer het wegwerken van achterstallig onderhoud, het verhogen van inzetvoorraden, digitalisering en aanschaf van cybercapaciteiten op de rol. Dat het regeerakkoord miljarden extra toekent aan Defensie mag geen verrassing heten. De krijgsmacht zelf, de wapenindustrie en rechtse partijen lobbyen hier al jaren intensief voor. Daar komt nooit veel inhoudelijke onderbouwing bij kijken. Het lijkt vooral om positionering ten aanzien van bondgenoten te gaan: men wil niet onderaan het lijstje militaire uitgaven bungelen. Begin april vorig jaar lieten de commandanten van de legeronderdelen gezamenlijk weten zich te schamen tegenover de rest van de NAVO voor de lage Nederlandse defensiebegroting.

Internationale samenwerking

Voor internationale militaire samenwerking blijft de NAVO volgens het akkoord uiteraard de hoeksteen, maar in lijn met ontwikkelingen van de afgelopen jaren wordt ook ingezet op meer strategische autonomie van en defensiesamenwerking binnen de EU. 'Binnen de NAVO concentreert Nederland zich meer op de bescherming van de eigen regio', zo staat in het akkoord. Positief gezien mag je op grond daarvan hopen dat er de komende jaren minder makkelijk gedacht wordt over deelname aan militaire operaties over de hele wereld, mede in het licht van het Afghanistan-debacle. Maar het lijkt realistischer dat de regering zich toch altijd 'geroepen' zal voelen om aan oproepen van bondgenoten gehoor te geven (lees: mee wil doen).

Verdeling uitgaven Defensie 2022

op het internationale toneel). Deze passage lijkt echter ook vooral een aankondiging van meer nadruk op troepenopbouw en andere militaire versterkingen vanuit NAVO- en EU-hoek richting Rusland.

De NAVO-lijn – ‘Zolang er kernwapens bestaan, zal de NAVO een nucleaire alliantie blijven’ – blijft ook leidend als het gaat om kernwapens. De coalitie maakt zichzelf dan ook volstrekt belachelijk door te stellen: ‘Binnen de bondgenootschappelijke verplichtingen draagt Nederland bij aan een kernwapenvrije wereld’. De komende jaren komen er nota bene nieuwe, ‘beter inzetbare’, Amerikaanse kernwapens te liggen op vliegbasis Volkel, in het kader van een NAVO-doctrine waarin mogelijk kernwapengebruik weer een meer centrale positie inneemt.

Ruimte voor wapenexporten

Bijzonder zorgelijk zijn de nogal cryptisch gestelde zinnen in het regeerakkoord die aan wapenhandel gewijd worden. Opmerkingen over een ‘gelijkwaardiger Europees speelveld’ voor de defensie-industrie en over ‘de groeiende consensus over wederzijdse erkenning van vergunningen’ lijkt een rechtstreekse verwijzing naar een kort voor de verkiezingen ingediend initiatiefvoorstel vanuit de VVD- en CDA-fracties. Zij bepleiten daarin het de facto afschaffen van een zelfstandig Nederlands wapenexportbeleid door het nageenough altijd automatisch goedkeuren van export van wapenonderdelen naar andere EU-landen. Onderdelen maken gemiddeld zo’n 80 procent uit van de totale Nederlandse wapenexport, maar de zeggenschap over waar deze uiteindelijk terecht

komen zou volledig uit handen gegeven moeten worden aan die andere landen, die over het algemeen een soepeler exportbeleid hanteren. De NIDV, de koepelorganisatie van de Nederlandse wapenindustrie, toonde zich dan ook tevreden met het regeerakkoord. Wel meldde het terloops even dat de vele extra miljarden voor de krijgsmacht nog steeds niet voldoende zijn, een kritiekpunt dat vanuit de rupsjes Nooitgenoeg van de militaire lobby breder te horen is.

Eigenbelang leidend motief

Waar de generaals zich schamen voor de ‘lage’ Nederlandse militaire uitgaven, valt er op andere vlakken weinig schaamte te bespeuren over de Nederlandse positie op internationale lijstjes. In een ingezonden artikel in NRC wezen Danielle Hirsch (Both ENDS) en Pieter Pauw (Frankfurt School of Finance and Management) begin januari op het Europe Sustainable Development Report 2021, van het Sustainable Development Solutions Network (SDSN), dat berekende dat Nederland van alle Europese landen het grootste negatieve effect heeft op andere landen bij het behalen van ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals).

Ondanks dat er hoog opgegeven wordt over extra investeringen voor het tegengaan en omgaan met klimaatverandering en voor ontwikkelingssamenwerking, hoef je niet te verwachten dat dat de komende jaren zal veranderen. Nederlands (economisch) eigenbelang blijft het leidende motief voor het buitenlandbeleid, en die extra investeringen moeten dan ook vooral ten goede komen aan de Nederlandse handelsbalans en bedrijven. Het extra geld is bovendien volstrekt ontoereikend om significante impact te hebben en kan onderliggende dubieuze keuzes niet verbloemen. Het niet uit te leggen gevaarlijke plan om twee kerncentrales te gaan bouwen in het kader van de overstap naar duurzame energie dat in de praktijk volgens deskundigen gelukkig een (financieel) onhaalbare kaart is, is vooral ook een teken van inhoudelijke armoede. Een serieuze omslag naar duurzaam beleid staat nog steeds niet op de kaart. Grotere NGO’s zijn desondanks opvallend mild of zelfs positief gestemd over de klimaatplannen, met kanttekeningen over het buiten schot blijven van de luchtvaartsector. Niemand durft blijkbaar te zeggen dat het een illusie is dat klimaatverandering een halt toegeroepen kan worden onder het huidige economische, kapitalistische systeem, dat enkel op winst en groei is gericht. Dezelfde houding is helaas te zien in NGO-reacties op plannen voor defensie en ontwikkelingssamenwerking: wel wat kritiekpunten, maar geen pleidooien voor een fundamenteel ander beleid. Voor een

initiatief als 'Veiligheid, Hoe Dan?', dat een omslag van een militair naar een civiel veiligheidsbeleid bepleit, is hier nog een wereld te winnen.

Mensenrechten en migratie

Op het gebied van migratie zijn op internationaal vlak weinig nieuwe plannen te melden. Het kabinet wil onverminderd inzetten op het meest verwoestende onderdeel van het huidige migratiebeleid: het externaliseren van grenzen. Oftewel: het onder druk zetten van landen rondom Europa om de rol van externe grenswachten op zich te nemen. Daarvoor wordt grif samengewerkt met allerlei autoritaire regimes, die geld, trainingen en materieel toegestopt krijgen. Op nationaal vlak zijn zeer onwenselijke voornemens de verkapte strafbaarstelling van 'illegaliteit' en het aansturen op meer deportaties, waarvoor ook het EU-grensbewakingsagentschap Frontex al staat te trappelen. Uiteraard vermeldt de regering wel hier en daar dat alles met respect voor rechten van vluchtelingen moet gebeuren – een volstrekte illusie zo leert de praktijk van geweld en illegale pushbacks tegen vluchtelingen van de afgelopen jaren. Ook zegt de regering veel waarde zegt te hechten aan mensenrechten in het algemeen. Vol eigendunk ziet Nederland zichzelf graag als internationale voortrekker op mensenrechtengebied, en vele andere vlakken waar het in realiteit in hoge mate achterloopt. Maar als je eigen buitenlands beleid mensenrechtenschendingen mogelijk blijft maken, is dat vooral gepraat voor de bühne.

Macht telt

Het regeerakkoord is, net als het vorige akkoord van dezelfde vier partijen, een document dat geen enkele serieuze poging laat zien om grote nationale en internationale problemen en vraagstuk-

Goed Nieuws

**Ik heb goed nieuws: de zaken gaan uitstekend,
Er is weer flinke vraag naar mijn product.
Dat zal nog lang zo blijven. Als het lukt
Loop ik snel binnen, heb ik uitgerekend.**

**Ach, handel drijven is niks ongewoons,
u kunt het any time bij mij bestellen.
Regeringen of groepen van rebellen,
ik lever zonder aanzien des persoons.**

**En hoe men het gebruikt gaat mij niets aan,
dat moeten al mijn klanten zelf maar weten.
Als ik het hoor, ben ik het snel vergeten,**

**ik heb een huis op de Bahama's staan.
Ik stuur uw wel een kaartje met Nieuwjaar.
De groeten van uw wapenhandelaar.**

Rikkert Zuiderveld

ken aan en op te pakken en vrede, internationale rechtvaardigheid en duurzaamheid te bevorderen. Het eigenbelang van de BV Nederland en de grote bedrijven waarop dit steunt staat wederom voorop.

Met weinig enthousiasme probeerden de coalitiepartijen het regeerakkoord aan hun achterbannen te verkopen. Internationale vraagstukken werden daarbij nauwelijks benoemd en zullen vermoedelijk ook geen splijtzwam worden tussen deze partijen. De afgelopen bijna vijf jaar hebben D66 en ChristenUnie immers ook braaf in de pas gelopen met VVD en CDA als het gaat om meer geld voor defensie, minder ruimte voor vluchtelingen en het Nederlands eigenbelang als leidend beginsel voor buitenlands beleid. Macht telt, mensen niet. ◀

Respect voor rechten van vluchtelingen is een illusie als we kijken naar de praktijk van geweld en illegale pushbacks van de afgelopen jaren.

Een bijzondere 'Walk of Peace'

Tijdens het Inspiratiefestival, afgelopen oktober op Terschelling, werd er vanuit de Raad van Kerken in Nederland een 'Walk of Peace with Creation' georganiseerd. Zo'n 45 'vredeswandelaars' deden eraan mee. Vicevoorzitter van de Raad van Kerken, Kees Nieuwerth, doet verslag.

Kees Nieuwerth
vicevoorzitter
van de Raad
van Kerken in
Nederland

Eén van de eerste vragen was: 'Hoezo een 'Walk of Peace *with* Creation' en niet *in* Creation? Dat is een terechte vraag die nadere toelichting vergt. Daarom herinnerde ik de deelnemers eraan, voordat we op pad gingen, dat de Wereldraad van Kerken de lidkerken ooit opriep om aan een 'Conciliair Proces van Gerechtigheid, Vrede en Heelheid van de Schepping' deel te nemen en activiteiten rond die thema's te organiseren. Vanuit dat proces ontstond een dialoog over wat nu eigenlijk 'rechtvaardige vrede' is, die uitmondde in de zogeheten Internationale Oecumenische Vredesconvocatie van de Wereldraad in Kingston, Jamaica (2011). Hier werd het begrip 'rechtvaardige vrede' verder uitgewerkt. We onderscheiden dan vier verschillende dimensies: vrede in de gemeenschap, vrede op de markt/in de economie, vrede *met* de schepping én vrede tussen de volken. Op de Assemblee van de Wereldraad van Kerken in Busan (2013) werden de lidkerken vervolgens wereldwijd opgeroepen om samen op een 'Pilgrimage van Gerechtigheid en Vrede' te gaan. De Raad van Kerken gaf gehoor aan die oproep door, in samenwerking met PAX, jaarlijks een Walk of Peace te organiseren in diverse steden in ons land.

Ontmoeting

En zo komen we bij de 'Walk of Peace *with* Creation'. We gingen op pad, door de duinen van Terschelling. Een vredeswandeling waarin, in de geest van het Conciliair Proces, drie 'staties' werden gehouden: gerechtigheid, vrede en de heelheid van de schepping.

Op de eerste statie, over *gerechtigheid*, deelde een gepassioneerde Ds. Bob Haanstra, bestuurslid van INLIA (Internationaal Netwerk van Lokale Initiatieven ten behoeve van Asielzoekers) zijn ervaringen met de opvang van vluchtelingen.

Bob vertelde: "Asielzoekers krijgen pas een menselijk gezicht in de ontmoeting."

Het deed me denken aan de eerste keer, dat ik betrokken was bij een kerkasiel, toen de kerkeraad via de stichting INLIA het verzoek kreeg om kerkasiel te verlenen aan Syrisch orthodoxe christenen, een gezin met twee kinderen. Na moeizame en verhitte discussies was uiteindelijk een meerderheid vóór en werd het gezin gebracht. Een vader en een moeder, een jongen van vijf en een meisje van drie. Ontworteld, ontheemd, met angst en onzekerheid zaten ze op de bank in de pastorie. Een ontmoeting met zulke mensen doet je op slag veranderen en beschaamt alles wat je gedacht hebt over asielzoekers. Het maakt de medemens in jou los.

Velen hielpen mee om dit gezin een goed kerkasielverblijf te geven. Er kwam een boodschappenploeg die dagelijks om beurten het gezin voorzag van eten en drinken. Kerken in de omliggende dorpen hielden collectes om te helpen de onkosten van dit kerkasiel te bestrijden. Zie eens wat er gebeurt als Nederlanders wél vluchtelingen of asielzoekers ontmoeten.

Weg met kernwapens

Op de tweede statie, over *vrede*, riep ik de massale demonstraties tegen de plaatsing van de kruisraketten in herinnering en vroeg waarom die existentiële dreiging, die uitgaat van kernwapens, helemaal uit het maatschappelijk debat verdwenen is. Want helaas zijn de wapens zelf in het geheel niet verdwenen. Wereldwijd zijn er ongeveer 13000 kernwapens, waarvan er vele 'op scherp staan'. Een aantal Europese landen – waaronder België, Duitsland en Nederland – staan toe dat kernwapens van de Verenigde Staten van Amerika op hun grondgebied gestationeerd zijn. Bij ons dus op de basis in Volkel. Niet alleen is dit in strijd met het Verdrag tegen de Verspreiding van Kernwapens (Non Proliferation Treaty), maar wat nog erger is: op dit moment wordt zwaar geïnvesteerd in 'modernisering' van deze kernwapens, door zowel de Verenigde Staten als Rusland. Daarmee worden ze zogenaamd 'preciezer' en kunnen ze gericht een kleiner doelgebied treffen. Hierdoor wordt de drempel om een

kernoorlog te voeren verlaagd; een uitermate gevaarlijke ontwikkeling!

De Raad van Kerken in Nederland heeft zich vorig jaar dan ook opnieuw uitgesproken tegen kernwapens en de Nederlandse regering opgeroepen om het door de Verenigde Naties aangenomen Verdrag voor een Verbod op Kernwapens (TPNW) te ondertekenen en de VS te vragen die kernwapens uit Volkel terug te halen. Maar mocht het nieuwe kabinet hier geen gehoor aan geven, is het dan niet tijd om massaal opnieuw te gaan demonstreren onder het motto 'Kappen met kernwapens'?

In actie voor heelheid

Op de derde statie, over *heelheid van de schepping*, vertelden twee jongeren, Feikje Visser en Herman van Veelen, op zeer bevlogen wijze over de activiteiten van de bewegingen Christian Climate Action en Extinction Rebellion. CCA is in het Verenigd Koninkrijk ontstaan en is een gemeenschap van christenen die elkaar steunt bij geweldloze directe actie, publiek getuigenis en demonstraties rondom de klimaat- en ecologische crisis.

Doel van de acties is om de urgentie en impact van de klimaat- en biodiversiteitscrises te laten zien en christenen en kerken te inspireren om daartegen in actie te komen. Zo werden er acties georganiseerd in samenwerking met Greenpeace over het soortenverlies in de natuur, met Extinction Rebellion over de uitzonderingspositie van de luchtvaart in het klimaatbeleid en met Fridays for Future bij de klimaatstaking in september.

CCA Nederland deed onlangs in een open brief, die door meer dan tweehonderd mensen werd ondertekend, een oproep aan de PKN om zich duidelijker uit te spreken over duurzaamheid en klimaat en de eigen dienstenorganisatie ook te verduurzamen.

Herman vertelde hoe hij onlangs, staande met een spandoek bij de incheckbalie, meedeed aan een actie op Schiphol tegen de staatsteun aan de KLM waaraan geen voorwaarden rond klimaat en duurzaamheid zijn verbonden. Er werd de demonstranten verzocht te vertrekken. Toen zij dat niet deden kregen ze een boete van 234 euro opgelegd en zaten ze meer dan zes uur vast in een politiecel. Feikje stelde ons en zichzelf de vraag waarom we als christenen hieraan mee moeten doen. Haar antwoord: "Ik ben opgevoed met het christelijke geloof maar ook zeker met duurzaamheid en als je het mij vraagt gaan deze twee hand in hand. Gods koninkrijk is hier en nu. En elke daad van liefde die wij stellen draagt daaraan bij. Het is een beetje als de zaaier die zaadjes in de aarde stopt met de hoop dat het tot iets moois zal uitbloeien. Zo zie ik ook mijn protesten. Ik geloof dat het goed is om me via activisme uit te spreken voor klimaat-rechtvaardigheid en ik hoop dat dit vruchten zal dragen."

Meervoudige waarde creatie

Teruggekeerd bij ons vertrekpunt ET 10 in Midsland, sluiten we de Walk of Peace af met een enthousiasmerend verhaal van Bart Jan Pennink, socioloog en bedrijfskundige, over de groene Nicolai-kerk in Appingedam. Hier worden door een groep gemeenteleden elk jaar appels en peren van kleine boomgaarden op boerenerven verzameld waarvan vervolgens vruchtensap wordt gemaakt dat verkocht wordt ten bate van een hulpproject in Armenië. Zo gaat het dus niet alleen om groene waarden, maar ook om de bewustwording van de zorgen van mensen elders waardoor er sprake is van 'meervoudige waarde creatie', aldus Bart Jan. Daarmee sloten we deze Walk of Peace in Creation gevoed en geïnspireerd af. ◀

Walk of Peace with Creation op Terschelling.

In vogelvlucht langs pleisterplaatsen

Naast het Franse Taizé en het Schotse Iona zijn er nog tal van andere 'pleisterplaatsen' voor vrede, gerechtigheid en behoud van de schepping waar mensen die op zoek zijn naar innerlijke rust voor kortere of langere tijd terecht kunnen voor meditatie en bezinning. Deze keer in vogelvlucht aandacht voor het Jeanette Noëlhuis in Amsterdam, het Stiltehuis in Nijmegen en Keiland in op Terschelling.

Leen
van den Herik

Het *Jeannette Noëlhuis* is een leefgemeenschap in Amsterdam Zuidoost. De levensstijl in het huis is gebaseerd op eenvoud, gastvrijheid, gebed en directe actie voor een betere samenleving en is ontstaan vanuit de Catholic Workerbeweging in de Verenigde Staten. Dat is een beweging van radicale christenen die pacifistisch en anarchistisch is ingesteld. Loyaliteit aan het Koninkrijk van God is groter dan de loyaliteit aan het Koninkrijk der Nederlanden. Het streven is om het evangelie handen en voeten te geven door vreedzame getuigenissen op plekken waar het wringt en door concrete hulp aan de armsten. De Catholic Worker beweging heeft geen partijprogramma of hoofdkantoor. Ieder binnen de beweging zoekt steeds opnieuw naar nieuwe en oude antwoorden op de vragen van de tijd.

Samen leven
in het Jeanette
Noëlhuis (links) en
werken in de tuin
van het Jeanette
Noëlhuis (rechts).

Samen leven

In het evangelie van Matteüs (hoofdstuk 25) zegt Jezus: "Al wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders en zusters, hebben jullie voor Mij gedaan". Tot de onaanzienlijksten horen volgens de leefgemeenschap in deze tijd ook de mensen in onze samenleving die wij het stempel 'illegaal' opdrukken. Daarom wordt er samengeleefd met twaalf mensen zonder papieren, die soms nog wel en soms ook niet uitzicht hebben op een verblijfsvergunning. De leefgemeenschap vraagt geen salaris voor wat ze doen. Sommigen dragen financieel bij, anderen krijgen kost en inwoning.

In de kerngroep en gemeenschap werken christen-anarchisten en sociaal-democraten, veganisten, vegetariërs en vleeseters, *hardcore* protestanten en Latijn prevelende katholieken, jong en iets minder jong, bewust baanlozen en voltijds werknemers, man en vrouw, homo en hetero, samen onder één dak. Het Jeannette Noëlhuis maakt geen aanspraak op overheidsgeuld. Dankzij de steun van veel mensen, engelen en Gods erbarmen kan deze gemeenschap bloeien.

Avondgebed

Elke woensdag is er om 20.00 uur een oecumenisch avondgebed. Daarnaast zijn er speciale vieringen. Zo is er in mei een viering rond Carl von Ossietzky (1889–1938), Duits journalist, pacifist, winnaar Nobelprijs voor vrede, in 1938 omgekomen door ontberingen in een concentratiekamp. Wie van tevoren belt, kan om 18.00 uur bij de maaltijd aanschuiven.

Stilte ervaren

Stilte hebben we nodig hebben om contact te houden met onszelf. Stilte maakt het mogelijk letterlijk stil te staan bij de wezenlijke vragen in ons bestaan. Het regelmatig ervaren van stilte geeft een ondertoon van rust en vrede, waardoor we ons minder laten meeslepen door gedachten en gevoelens. Stilte is echter schaars in onze maatschappij. Wie behoefte heeft aan stilte, rust en bezinning, moet er echt moeite voor doen om dit in zijn/haar leven in te bouwen.

Een verblijf in het *Stiltehuis* in Nijmegen kan hierbij helpen. Het is een plek met weinig afleiding en prikkels, waar het gemakkelijker is om de werking van stilte te ervaren dan in het normale, dagelijkse leven. Op deze plek kunnen jonge mensen kortere of langere tijd verblijven. Stilte is niet gebonden aan culturele of religieuze achtergrond. De opzet van het Stiltehuis is dan ook zodanig dat mensen met uiteenlopende achtergronden zich er thuis kunnen voelen.

Aansluiting vinden

Het Stiltehuis in Nijmegen is er voor mensen van 18 tot en met 35 jaar oud. Deze leeftijd worden gehanteerd omdat het Stiltehuis ernaar streeft een plek te creëren die speciaal voor jonge mensen is, aangezien die er in deze vorm nog niet is. Bij momenten van uitwisseling heeft het een meerwaarde als mensen aansluiting vinden bij elkaar. Voor mensen die ouder zijn dan 35 jaar en die al eerder hebben deelgenomen aan een meerdaagse activiteit van Leerhuis Westerhelling, bestaat er tegenwoordig wel de mogelijkheid om deel te nemen aan Stille Dagen 35+.

Kunst, kerk en kamperen

Keiland vindt ieder jaar plaats op het groeps-kampeerterrein Swartduin van Staatsbosbeheer in het westelijke gedeelte van het waddeneiland Terschelling. Dit jaar is dat van 31 juli tot en met 6 augustus. Gedurende zeven dagen is er een afwisselend programma van (kunst)workshops, gebedsvieringen en vrije tijd. Elke ochtend kun je kiezen uit verschillende workshops, zoals muziek, gesprek, theater of een wandeling. Er is voor kinderen en tieners een speciaal naar

leeftijd ingedeeld programma-aanbod. 's Middags is er tijd om zelf in te vullen, bijvoorbeeld het eiland verkennen of lekker luieren. Voor wie wil is er de mogelijkheid tot verder gesprek in klein verband. 's Ochtends en 's avonds is er een gezamenlijke gebedsviering met liederen, stilte en een Bijbeltekst. Midden in de week is er een dag zonder workshops: tijd voor rust. Er zijn dan wel 's ochtends en 's avonds vieringen. "In Keiland dans en vier en bid ik met gelijkgestemden", zegt een medewerker die kinderworkshops verzorgt. "Het ontmoeten, spelen, kamperen en stil zijn is een fijne dynamiek van variatie waar ik wel bij vaar. God, het Vuur en het Water, het Verhaal van jou en mij, zo nabij."

Keiland is voor mensen die op zoek zijn naar een plek waar je op een ongedwongen manier bezig kunt zijn met christelijke spiritualiteit en voor mensen die zin hebben om verdieping en vernieuwing van hun geloof op een creatieve manier vorm te geven. Maar het is ook voor mensen die gewoon een vakantie met fun én diepgang willen; die zich aangesproken voelen tot de combinatie van lekker buiten leven, leuke activiteiten en tijd voor stilte en die graag anderen ontmoeten om samen te zingen, te boetseren, te praten, te spelen, te wandelen of te voetballen. ◀

Meer info

- Jeannette Noëlhuis: www.noelhuis.nl.
- Stiltehuis: www.stiltehuis-nijmegen.nl.
- Keiland: www.keiland.nl.

Kunst, kerk
en kamperen
op Keiland.

Het Stiltehuis
in Nijmegen.

Een dringend appèl

Jacques Mourad is verbonden aan de Orde van Mar Musa in Syrië. Hij zat in de gevangenis bij Assad, en in 2015/2016 was hij ruim een half jaar gevangene van IS. Zijn medebroeder en (mede)stichter van de Orde, Paolo Dall'Oglio, werd in 2013 door IS ontvoerd en van hem werd nooit meer iets gehoord. In 2017 hield ik twee interviews met Mourad waarin ik een paar dringende statements uit zijn mond optekende die vandaag de dag actueler zijn dan ooit.

Yosé Höhne-Sparborth

In augustus 2016 leerde ik Jacques Mourad kennen in het klooster te Sulaymaniyah, waar hij tijdelijk was ondergebracht bij zijn medebroeder Pater Jens Petzold en zijn medezuster Zr. Friederike Gräf. Hij moest herstellen van de gevangenschap. In maart 2017 was ik daar weer, ik maakte intussen films, en hij vroeg me tweemaal dringend om een statement van hem op te nemen. De twee interviews en enkele beelden heb ik tot een film verwerkt van zestien minuten. Hij kent de film en ging akkoord met de compositie. Wel vroeg hij met klem om de film niet op internet te plaatsen, dit omdat hij terugwilde naar Syrië, waar hij tegenwoordig weer leeft.

Staak de oorlog!

In het eerste statement doet Mourad een dringend appèl aan de Westerse Wereld: "Ik vraag de mensen in Europa en andere landen in deze tijd, in dit land van lijden; van slachtoffers, vluchtelingen en verdwijningen, ik vraag alle mensen met een

goed hart: wees helder in je standpunt. We hebben mensen nodig die de oorlog staken. We hebben genoeg van oorlog in de wereld. We zijn uitgenodigd te stoppen met dat vechten. We moeten landen stoppen die wapens blijven produceren; omwille van de toekomst van onze wereld. We gaan op een slechte toekomst af als we doorgaan met wapenproducties. Het is niet logisch! Het is genoeg! (...)

Als we landen bombarderen waar problemen zijn, is dat olie op het vuur gooien! Wapens kunnen geen vrede brengen. Geweld kan nooit vrede brengen. (...)

We moeten onze harten bekeren, dat allereerst. We moeten humaner worden, eerlijker, rechtvaardiger, eerlijker tegen onszelf, ons huis, onze familie, ons land. We zijn uitgenodigd om iets te doen! Iedereen kan iets doen!"

Democratie?

In het tweede statement, dat aansluit bij het vorige, stelt Mourad aan het einde: "Wat mij bevreemdt is, dat onze democratische wereld, democratische de landen als Europa, Amerika, die zich erop laten voorstaan democratieën op het hoogste niveau te hebben, vervolgens op het diepste niveau samenwerken met de dictatoriale regeringen. Ik denk dat deze mensen in Amerika en Europa, en ook andere landen als Canada en Australië, niet kiezen voor een werkelijke democratie. Want we hebben hier een gezegde: "Als het je buurman slecht gaat, dan gaat het met jou ook niet goed." ◀

Jacques Mourad:
"Wapens kunnen
geen vrede brengen.
Geweld kan nooit
vrede brengen."

Foto: Pater
Jens Petzold,
Sulaymaniyah

De kerk is fantastisch

Nooit gedacht dat nog eens mee te maken! De theoloog Peter Nissen keert na twaalf jaar terug naar de moederkerk. Hij bleef een vreemdeling in het kale, vrijzinnige protestantisme. Naast zijn onbehagen was het ook het optreden van paus Franciscus dat hem motiveerde.

'Kerkverlating' was decennialang het leidend motief als het over het kerkelijk leven ging. Er is trouwens nog steeds krimp en leegloop, maar kennelijk zij we daaraan gewend. Nu haalt het de publiciteit als mensen het huis dat zij ooit bewoonden weer opzoeken. Stephan Sanders beschreef dat prachtig in *Godschaamte*. En Tomas Halik waagt het om in zijn jongste boek *Theater voor engelen. Het leven als religieus experiment* ongelovigen aan te bevelen een tijd lang als gelovigen te leven. Ik moest aan het 'oprecht veinzen' van Frans Kellendonk (1951-1990) denken. 'Op proef naar de kerk gaan', gelezen bij Sanders, komt daar in de buurt.

Op de rem

En dat, waar kranten en actualiteitenrubrieken bol stonden van de schanddaden van priesters en voorgangers. In kerken die nog steeds op de rem trappen als het om de acceptatie van homo's en vrouwen gaat. Tegelijk verschuiven in orthodox gereformeerde kring de panelen, krijgen vrouwen de plek die hen toekomt en worden homoseksuele huwelijken gezegend. De Evangelische Omroep werd ooit opgericht om het Evangelie en de Bijbelse normen te bewaken. Nu wordt met verve verkondigd dat God tegen elke vorm van discriminatie is, wat door een deel van de achterban met verbijstering wordt gadeslagen. De discussie over homoseksualiteit leidde recent tot een scheuring in de 'Reformed Church' in de Verenigde Staten. Bij de Episcopale Kerk en Methodisten had zich zo'n breuk jaren geleden al voltrokken. In Nederland lukt het de Protestantse Kerk nog om de onderlinge vrede te bewaren, mede dankzij het feit dat de verontrusten zich verenigden in de 'Hersteld Hervormde Kerk'.

Humor in de kerk

De Belgische kerkjurist Rik Torfs publiceerde in 2020 een boek met de titel *De kerk is fantastisch*. Je moet maar durven! Maar kennelijk kan er weer met humor en geloof over 'de kerk' geschreven worden. En er zijn

lezers voor, een vierde druk in één jaar tijd. Nooit gedacht dat eens mee te maken. Kennelijk beseft menigeen dat we – ondanks de coronapolarisatie – met minder dan het volmaakte genoeg moeten nemen. De keiharde hamerslag op het virus werd: 'We zullen er mee moeten leren leven'.

Proef-geloven

Na de kerkelijke schandalen wierpen de media zich op 'MeToo', misbruik bij sportclubs, in het leger, ja waar niet. En wie als keurige blanke Nederlander buiten schot dacht te blijven, moest wennen aan de gedachte dat onze welvaart ten dele op slavernij en uitbuiting van de koloniën rust. Nooit gedacht, want op school was ons dat niet verteld. En ondanks dat verleden en de nog aanwezige structurele discriminatie zoeken talloze vervolgd en veiligheid bij ons. En binnen bedrijven en politieke partijen maken velen zich sterk om Nederland een veilig en rechtvaardig land te maken voor allen. Nooit gedacht dat vrouwen in de meerderheid zouden zijn in de nieuwe regering. Zeker, er moet nog veel anders en beter.

Maar ik ben het met Rik Torfs eens: 'De kerk is fantastisch'. Het is de plek waar we proef-geloven, de droom levend houden en steeds opnieuw durven beginnen. Want volmaakt wordt het voorlopig niet.

Rob van Essen

Soka Gakkai: boeddhisten in actie voor vrede

Bij vredesbewegingen denken we vooral aan vredesbewegingen die hun wortels hebben in westerse beschavingen, al dan niet vanuit een religieuze achtergrond. Omdat samenwerken met andere vredesbewegingen in onze multiculturele samenleving steeds belangrijker wordt, vroeg de redactie van *Vredesspiraal* Inge Loermans die al jaren betrokken is bij de Soka Gakkai International (SGI), iets te vertellen over deze boeddhistische vredesbeweging.

Inge Loermans
betrokken bij
Soka Gakkai in
Den Bosch

Ik ken het boeddhisme via mijn moeder die, toen ik acht was, begon met de beoefening. Hoewel ik in die tijd al best eigenwijs was en niet snel iets van haar aannam, zag ik positieve veranderingen in haar en ik had een goed gevoel bij de SGI en de leden die ik op bijeenkomsten ontmoette. Op mijn elfde besloot ik zelf om dit boeddhisme te gaan beoefenen en daar ben ik nooit meer mee opgehouden. Ik heb tot op de dag van vandaag vele mooie ervaringen met deze krachtige en hoopvolle beoefening en heb erdoor kunnen groeien als mens. Dit zie ik ook bij andere SGI leden. Ik draag bij aan de SGI in 's-Hertogenbosch en probeer als moeder en jongerenwerker elke dag waarde te creëren daar waar ik ben en elk persoon te koesteren die ik ontmoet.

Daisaku Ikeda

De Soka Gakkai (Organisatie voor het Creëren van Waarde) werd op 18 november 1930 opgericht door de pedagogen Tsunesaburo Makiguchi (1871-1944) en Josei Toda (1900-1958). Toen Daisaku Ikeda in 1960 de derde president van de organisatie werd, markeerde dat het begin van de internationale groei.

Daisaku Ikeda was een tiener toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Door zijn ervaring met de vernietigende werking van de oorlog en het verlies van zijn oudere broer aan het front, nam hij de diepe beslissing zijn leven te wijden aan wereldvrede.

In 1947, op negentienjarige leeftijd, woonde hij een lezing bij van de toenmalige voorzitter van de Soka Gakkai, Josei Toda. Diep onder de indruk van Toda's persoonlijkheid, diens heldere filosofie en

antimilitaristisch verzet tijdens de oorlog, besloot Ikeda zich aan te sluiten bij het Iekengenootschap de Soka Gakkai (Organisatie voor het Creëren van Waarde). Ikeda was vastbesloten om van Toda te leren en Toda was van beslissende invloed op zijn leven.

Intusschen is de SGI een wereldwijde beweging van 13 miljoen leden in 192 landen en gebieden die op basis van het boeddhisme van Nichiren Daishonin, zichzelf en anderen aanmoedigen het beste uit zichzelf te halen.

Absoluut geluk

Een van de grote doelen van het boeddhisme is dat alle levende wezens gelukkig worden en dat de mens zich bewust wordt van de onschendbaarheid en respect-waardigheid van het leven zelf. De leden van de Soka Gakkai International (SGI) beoefenen de leer van Nichiren Daishonin (1222-1282), een priester die in de 13e eeuw in Japan werd geboren. Hij onderwees dat het reciteren van Nam-myoho-renge-kyo, de titel en essentie van de Lotus Soetra, de beoefening is die mensen in staat stelt absoluut geluk in dit leven te bereiken.

Wat is werkelijk geluk? Het is in de visie van de SGI een diepe vreugde, die je ervaart als je in staat bent om onder alle omstandigheden waarde te creëren en nooit op te geven. In feite gebruiken SGI-leden de dagelijkse uitdagingen als middel om hun innerlijk leven te ontwikkelen en te verdiepen. Echt geluk is het resultaat van onze inzet om het allerbeste uit onszelf te halen, namelijk wijsheid, compassie, moed en vitaliteit. Dit proces wordt 'menselijke revolutie' genoemd. De overtuiging dat individueel geluk en het realiseren van vrede onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, staat centraal in de Soka Gakkai, evenals een toewijding aan dialoog en geweldloosheid.

Jaarlijks vredesvoorstel

In 1983 werd de SGI geaccrediteerd als een niet-gouvernementele organisatie bij de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties (ECOSOC). Het SGI-handvest werd in 1995 aangenomen en geeft uitdrukking aan de betrokkenheid van de organisatie om te streven naar een vreedzame

Een bronzen
tuinbeeld
van Nichiren
Daishonin in de
Honnoji-tempel
van Nichiren.

wereld en bij te dragen aan vrede, cultuur en onderwijs op basis van het respect voor de waardigheid van al het leven.

Om de Verenigde Naties (VN) te steunen in haar doelstellingen biedt SGI-president Daisaku Ikeda sinds 1983 jaarlijks aan de VN een vredesvoorstel aan, waarin hij concrete voorstellen doet om wereldvrede te realiseren. Verschillende voorstellen, uiteengezet in de vredesvoorstellen van president Daisaku Ikeda, zijn door de VN aangenomen en wereldwijd in praktijk gebracht. Deze voorstellen geven een impuls en richting aan de inspanningen van de organisatie om mondiale problemen aan te pakken en een duurzame cultuur van vrede op te bouwen.

Bewustmakingsactiviteiten

Er worden vanuit de SGI bewustmakingsactiviteiten opgezet om de huidige mondiale problemen op de volgende vijf hoofdgebieden aan te pakken: vrede en ontwapening; onderwijs voor duurzame ontwikkeling en klimaatactie; mensenrechteneducatie; humanitaire hulp en beperking van het risico op rampen; gendergelijkheid en empowerment van vrouwen. Het scala aan activiteiten omvat tentoonstellingen, symposia, interreligieuze dialoog, culturele evenementen en ondersteuning van initiatieven van de VN en andere non-gouvernementele organisaties.

Een voorbeeld van een van de bovengenoemde activiteiten is, dat ter gelegenheid van de inwerkingtreding van het Verdrag inzake het verbod op kernwapens (TPNW) in 2021 door SGI twee digitale tools zijn ontwikkeld. Een daarvan is een tool voor visuele verhalen die is ontwikkeld in samenwerking met de International Campaign to Abolish

Noodzakelijke revolutie

“Er zijn allerlei soorten revoluties: politiek, economisch, wetenschappelijk, artistiek. Elk heeft zijn eigen betekenis en, vaak, noodzaak. Maar wat je ook verandert, de wereld zal nooit beter worden zolang de mensen zelf - de leidende kracht en drijfveer achter alle inspanningen - egoïstisch blijven en geen compassie hebben. In dat opzicht is de menselijke revolutie de meest fundamentele van alle revoluties, en tegelijkertijd de meest noodzakelijke revolutie voor de mensheid.”

Daisaku Ikeda

Nuclear Weapons (ICAN). Het andere is een handboek waarin wordt samengevat waar het Verdrag over gaat, hoe het is aangenomen en wat het nastreeft.

Leden en gasten komen ook regelmatig samen voor kleinschalige lokale dialoogbijeenkomsten waar ze boeddhistische principes en de toepassing hiervan in het dagelijks leven bestuderen (gedurende de coronapandemie zijn dit online bijeenkomsten). Deelnemers aan deze bijeenkomsten delen ervaringen over het toepassen van de boeddhistische beoefening op de uitdagingen van het leven.

Zoals president Daisaku Ikeda in zijn 2021 vredesvoorstel verklaart, zal de SGI zich samen met gelijkgestemde mensen en organisaties blijven inzetten om de verwezenlijking van de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties richting 2030 te versnellen, en een wereldwijde samenleving van vrede en humanistische waarden te realiseren. ◀

Meer info

- www.sokaglobal.org.
- www.sginl.org.
- www.sgi-ouna.org.
- www.daisakuikeda.org.

SGI-panelleden spreken zich tijdens een vredesbijeenkomst in Chicago uit tegen nucleaire wapens.

Gastarbeider in Koerdisch Irak

Yosé Höhne-Sparborth verblijft momenteel voor de duur van acht maanden in Irak. Zij doet verslag van wat zij daar meemaakt. In dit artikel een impressie van haar berichten.

Yosé Höhne-Sparborth
projectmedewerker
bij Kerk en Vrede

Begin november 2021. Sinds negen dagen zit ik in het klooster Maryam Al-Adhra, in de stad Sulaymaniyah, gelegen in het noordoosten van Koerdisch Irak, dicht bij Iran. Ook hier was ik al vele malen; bij elk bezoek aan Irak sinds 2014 minstens een week tot enkele weken.

Bisschop Yousif Thomas Mirkis, die ik in 2002 leerde kennen in Bagdad en die in 2014 aartsbisschop werd van Kirkuk/Sulaymaniyah, heette me per email welkom en wenste me een goed ritme. Ritme? Wat is dat in dit klooster? Zuster Friederike was voluit in de lach geschoten toen ik die goede wens meedeelde. De grootste verschillen voor mij met het bisschopshuis in Kirkuk: hier dendert de hele wereld binnen. Er wordt wel ongeveer om 14.00 uur geluncht, maar het kan ook 15.00 uur worden. Wie er kookt? Wel, wie aandrang voelt. Wat we koken? Eens kijken wat er nog is.

Gebrek aan artsen

Zondagmiddag, 14 november. Bij het middageten, hoor ik bij toeval dat ik over anderhalf uur klaar moet zijn om mee te gaan naar de Eucharistieviering in de parochiekerk, vanwege de moeder van de gehuwde priester die daar pastoor is; zijn moeder overleed deze week. In deze cultuur geldt: wie de dode of de familie kent, is erbij!

De moeder van Abuna Aymen was 75 jaar. Ze woonde in Kirkuk. Ze kreeg een hartstilstand, werd naar het ziekenhuis gebracht, daar was iemand die niet helemaal goed wist hoe de apparatuur moest worden bediend. Voordat een deskundige op dit terrein was gearriveerd was de moeder dood. Onderweg vertelt Jens: "Kirkuk heeft een enorm gebrek aan artsen. In 2003 gooide Saddam de gevangenen open voordat hij omviel. De jaren erna waren er vaak ontvoeringen om losgeld te eisen. Met name artsen vielen in de prijzen. Veel artsen hebben het land verlaten, in Kirkuk was de dreiging het sterkst, als dé oliestad wordt het verdacht van veel rijken. Het gaat nog

lang duren voordat de kaalslag uit die jaren is ingehaald in de ziekenhuizen.

Positief getest

Op 17 november zijn we vertrokken naar Kirkuk/Sikanian. We: Pater Jens, zuster Friederike, twee Indische zusters en ik. In Sikanian is het grote scholenproject klaargekomen. Bij thuiskomst de volgende dag, zegt Friederike: "Misschien moet je toch een coronatest doen, voordat je morgen begint aan de yogagroep." Ik doe gehoorzaam de test en jawel: positief! Dus ik vertrek naar mijn kamer in quarantaine. Nu leef ik sinds 16 dagen in dit klooster vanuit quarantaine. December gaan we voornamelijk gebruiken om plannen te maken voor de diverse trainingen rebalancing op de diverse plekken. Februari is al vastgelegd door de zusters Dominicanessen van Erbil en Mosul. Januari mogelijk Kirkuk.

Vergeving en verzoening

Op de eerste ochtend na mijn quarantaine, 5 december, beginnen enkele Koerdische gasten met me te praten. Ze zijn een voor een getest op hun niveau voor de nieuwe cursussen Arabisch. En dan zegt er een jonge vrouw: "Ik haat Arabisch en Arabieren."

We raken in gesprek, ik memoreer de zes miljoen Arabische vluchtelingen die Koerdisch Irak opnam vanaf 1991. De Koerden zijn minderheid geworden in eigen gebied. En dan zeg ik: "Haten is niet goed. Weten dat er tussen jullie een verschrikkelijke geschiedenis ligt, ja. Die begon trouwens in 1917, toen een Engelsman en een Fransman aan de bier tafel een paar strepen trokken op een sigarendoos, om dit hele gebied als oorlogsbuit onder elkaar te verdelen." Beginnen er een paar te lachen: "Ja daar begon de ellende."

De vrouw kijkt me open aan en vraagt: "De geschiedenis kennen, maar niet haten?" Ik zeg: "Je moet er gewoon hard aan werken om te vergeven; dat is beter voor je eigen gezondheid. Daar zijn we het over eens. "Waar jullie aan zouden moeten werken is verzoening", zeg ik, "Maar dat is een proces van jaren. Verzoenen vraagt erom dat elke partij haar eigen fouten benoemt én zich bevrijdt uit haar rol: agressor, slachtoffer, baas, betweter..."

Samen eten
en gesprekken
voeren in Irak.

Ze kijken me aan en één man zegt: “Verzoening? Met Arabieren? Lukt nooit!”
“Nou, dat weet ik nog niet zo net”, reageer ik. “De VS en ISIS deden alles om dit Irak met zijn twaalf verschillende entiteiten in een burgeroorlog te krijgen. Maar jullie allemaal samen verdomden dat gewoon. Sterker nog: neem 2017, jullie Referendum voor de Onafhankelijkheid. Het Iraakse leger werd op jullie afgestuurd, en zowel de Iraakse soldaten als jullie Peshmerga’s weigerden om op elkaar te schieten. Dat is toch een fraaie geschiedenis om samen te onthouden? Dat zou best een goede basis kunnen worden voor een proces van verzoenen. Moet je wel weten dat het minstens een generatie gaat duren, maar alles zou er wel beter van worden.”
“Ik vind dit best wel iets om eens samen over door te denken”, zegt een van de mannen.

Witte-goden-belangen

Dezelfde avond, zit ik aan tafel bij een groep die ik door mijn quarantaine nog niet ontmoette. Ik word hartelijk begroet. Er wordt gevraagd naar mijn herkomst en studie. Theologie? Dat moet worden uitgelegd. “Studie rond Bijbel, God en mensen”, zeg ik. Vraagt een stralende jonge vrouw: “Kent u de Koran?” Ik reageer: “Kennen... In grote lijnen, met name de geschiedenis. En ik kan één Soera in het Arabisch citeren, de belangrijkste.” Zij en haar buurvrouw lachen, de vier mannen luisteren met open gezichten. Ik vraag haar dan toch maar: “Ben je christen, of moslim?” “Ik geloof niet

in God”, antwoordt ze. “Ik zie allemaal mensen die allemaal hun eigen god hebben.” Ik lach haar toe, verbaasd ook: het is de eerste atheïst die ik in dit gebied ontmoet. Zeg dan: “Mensen die hun eigen god hebben, zijn zelf gewoon godjes geworden. Als theologe dien ik daar wat van te vinden.” Ze lacht weer: “Dat vind ik een goede. Jawel, ze zijn allemaal hun eigen god.” Nu moet ik toch iets zeggen vanuit mijn achtergrond, voel ik: “Dat is het probleem met Europa. Daar gaven ze Allah een gezicht, een witte-mannen-gezicht. Daardoor werden de witte mannen goden, en zo trokken ze de wereld in. Ze gingen ook de Bijbel lezen vanuit hun witte-goden-belangen. Als theologe wil ik bijbelteksten graag bevrijden uit die historische belangen. Voor zover dat me lukt.” We praten nog een tijdje door.

Aan het einde zeg ik: “Geloven in God heeft een groot voordeel als je te maken hebt met machtige mensen. Je kunt aan een machtige man vragen: “Weet u heel zeker dat God het met u eens is?” Hij kan niet zeggen dat hij dat zeker weet, en dan kun jij zeggen: “Daarmee is de discussie dus geopend.” Nu lachen ze een mooie open spontane lach, deze jonge Arabieren uit Bagdad.

Verblijfsvergunning

Voor mij begint op vrijdag 10 december weer het werk waarvoor ik kwam: trainingen in rebalancing geven. Eerst aan een yoga-groep, de dag erna aan mijn Arabische lerares met drie vriendinnen. Dan begint het echte plannen van de diverse cursussen op diverse plekken: daarvoor ga ik op bezoek in Kirkuk en Erbil, bespreken, plannen. Half januari gaat het echt van start vermoed ik. Tot 1 januari hier misschien nog een paar kleine dingen. En, wauw, op de valreep, 13 december, krijg ik mijn Koerdische Identiteitskaart aangereikt. Nu ben ik een echte gastarbeider in Koerdisch Irak. Verblijfsvergunning! Ik mag een jaar blijven. ◀

Lees alle berichten uit Irak van Yosé Höhne-Sparborth op www.kerkenvrede.nl > Projecten > Stedenband Utrecht-Kirkuk’.

Voorbereiding
voor de training
rebalancing.

Doodsbedreiging in de polder

Afgelopen zomer ben ik voor het eerst in mijn leven in de openbare ruimte met de dood bedreigd vanwege mijn Afrikaanse afkomst. Na een heerlijke wandeling van vier uur in de Amstelveense polder, kwam ik bij een sloot die ik met een pontje wilde oversteken. Aan de overkant zaten twee witte mannen te vissen. Zonder aanleiding begon één van hen direct te schelden. Ik moest oprotten naar mijn 'eigen' land. Hij zou me kapot maken als ik dichterbij kwam.

Godian Ejiogu
theoloog en
pastoraal werker

Ik kende hem niet, hij kende mij niet, maar simpelweg mijn aanwezigheid stoorde hem. Hij was ex-militair en goed bevriend met de politie in de omgeving. Hij zou hen bellen, zodat ze binnen een paar minuten ter plekke zouden zijn om mijn lijk mee te nemen of naar het ziekenhuis af te voeren. Hij zei dat hij maximaal twee nachten door zou hoeven brengen in de politiecel en daarna wel weer vrij zou komen.

Ik was eerst sprakeloos. Op elk woord dat ik uitsprak, kreeg ik een regen van bedreiging terug. Ook de vrouw met wie ik wandelde, een witte Nederlandse vrouw, sprak hem aan. Ze kreeg dezelfde volle lading terug om met mij samen op te rotten. Ik voelde mezelf opblazen van woede. Ik keek naar de andere visser, die stoïcijns bleef zitten vissen terwijl zijn vriend tekeeringing. Ik merkte dat de spieren in mijn lichaam zich klaarmaakten voor een gevecht.

De locatie van de
doodsbedreiging.

Innerlijke strijd

Mijn partner zei tegen mij: 'Laten wij hier weggaan'. Haar stem klonk ver weg. Mijn gedachten gingen tekeer: wat voor messen had hij als visser bij zich? Zou hij andere wapens hebben? Als hij een vuurwapen had, had hij het toch allang gebruikt. Mijn partner verzocht mij nogmaals om weg te lopen.

De zachte stem vroeg mij of deze dodelijke strijd de moeite waard was. De zachte stem liet mij weten dat ik in controle was om dit geweld te voorkomen of te laten gebeuren. Als ik het water overstak, zouden of ik, of de man in het ziekenhuis belanden of doodgaan, voordat de politie ter plaatse was. Ik overwoog even om de politie te bellen en dan over te steken. Ik was in innerlijk strijd met mijzelf.

De afgelopen twintig jaar in Nederland heb ik als geestelijk verzorger tientallen moordenaars bijgestaan, die hun straf hadden uitgezeten en zichzelf weer terug probeerden te vinden. Ik herinnerde me hoe moeilijk het voor hen was om vrede in zichzelf te vinden. Hun verleden werd een kwelling die niet genas, een herinnering die niet vervaagde. Ik stelde mezelf de vraag of ik met de uitkomst van zulk geweld zou kunnen leven? Toen ik me dit afvroeg, verdween de woede en het fysieke geweld in mijn lichaam. Ik kwam tot mijzelf. Ik realiseerde mij dat als ik fysiek geweld zou aangaan, wat de uitkomst ook was, en zeker als het de dood tot gevolg zou hebben, ik nooit meer thuis in mijzelf zou kunnen komen. Ik kreeg mededogen met mijzelf en met de man. Ik zei tegen hem dat ik zijn woorden ging opnemen, en pakte mijn mobiel. Hij pakte zijn telefoon en ging ons ook opnemen. Vanaf dat moment sprak hij niet meer. Het werd doodstil. Ik liep weg zonder de sloot over te steken.

Zelfbescherming

De volgende dag wilde ik weer in datzelfde gebied gaan wandelen. Maar toen dacht ik aan die mannen. Ik stelde mij voor dat ik hen weer zou tegenkomen bij diezelfde sloot. Voor het eerst voelde ik mij kwetsbaar. De gedachte ging door mijn hoofd: moet ik iets meenemen voor het geval

dat ik mij fysiek moet verdedigen? Moet ik nu een wapen gaan dragen om mijzelf te beschermen tegen mensen die ik niets gedaan heb? Moet ik een wapen dragen omdat ik Afrikaans ben en daardoor het gevaar loop om gedood te worden in Amstelveen?

Ik realiseerde mij dat ik een paar jongens kende die ook zulke bedreigingen hadden ervaren, en besloot mijn ervaring met een paar van hen te delen. Ik koos vier jongens in de leeftijd van 16 tot 19 jaar uit, waarvan ik wist dat ze soms door hun witte leeftijdsgenoten geïntimideerd werden op weg terug naar huis. Voor de duidelijkheid, deze jongeren wonen niet in Amstelveen of Amsterdam, maar daarbuiten.

Ik sprak hen alle vier apart en deelde mijn ervaring. Ze reageerden woedend. Ik vertelde hen over mijn gevoel van kwetsbaarheid en mijn gedachte om mezelf te beschermen. Toen lieten ze me alle vier weten dat ze om die reden een mes bij zich droegen. Ze lieten het zien. Ik schrok. Toen pas besepte ik dat jongeren die wapens bij zich dragen niet per se crimineel zijn. Ze moeten dat doen, omdat hun veiligheid in hun eigen handen ligt. Deze jongeren zeiden unaniem dat ze hoopten hun wapen nooit te hoeven gebruiken. In principe droegen ze het wapen niet met de bedoeling om het te gebruiken, maar puur zodat niet elke keer hun hart in hun maag zakte als hun belagers in de weg staan. Het wapen gaf hen de moed en kracht om door te gaan op weg naar huis.

Zelfredzaamheid

Deze gesprekken gaven me opnieuw slapeloze nachten, want dood is dood. Als deze jongeren toch iemand zouden doden, om welke reden dan ook, dan zou dat hun levens kapot maken. Ik vroeg mij af of de overheid en de samenleving waarin we leven niet te veel verantwoordelijkheid op jongeren legt. Als ze leren dat ze zichzelf moeten invecten, dat ze weerbaar en zelfredzaam moeten zijn. Als ze voor alles, ook voor hun wettelijke rechten, moeten strijden. Vechten, strijden – en waarmee dan?

Het toenemend wapenbezit bij jongeren is een duidelijk signaal dat veiligheid in Nederland voor vele doelgroepen niet vanzelfsprekend is. Velen in Nederland voelen zich steeds onveilig. Publiekelijke oproepen zoals 'Auschwitz for blacks', wat onlangs in Harskamp te horen was, dragen bij aan dit gevoel van onveiligheid. Als zoveel

Godian Ejiogu

Godian Ejiogu is een van oorsprong Nigeriaanse theoloog, psychosociaal counselor en pastoraal werker die al lange tijd in Nederland woont. Met zijn bedrijf Peace Servant werkt hij aan een rechtvaardige samenleving met kansen voor met name de kansarmen.

jongeren zichzelf beschermen omdat ze zich onveilig voelen, dan moeten we ons zorgen maken.

Andere retoriek

De lessen die ik uit mijn persoonlijke ervaring heb getrokken, ga ik gebruiken om deze jongeren die mij nabij zijn, te begeleiden. Ik heb vijftien minuten tegenover een man gestaan die zei dat hij mij ging doden omdat ik Afrikaans was en 'terug naar mijn eigen land' moest.

In die vijftien minuten voerde ik een heftig gevecht in mijzelf. Dankzij mijn levenservaring en inzicht, en mijn wijze partner die helder zag dat we gevaar liepen, heb ik de oorlog in mijzelf gewonnen. De sloot die een natuurlijke barrière tussen mij en de man vormde, gaf mij de korte tijd die ik nodig had om na te denken en tegen mijn gevoelens te strijden.

De Nederlandse samenleving heeft bescherming nodig tegen verbaal en fysiek geweld. De overheid en politiek kunnen zich niet aan deze verantwoordelijkheid onttrekken. Wetten zijn niet genoeg. Retoriek heeft deze trend in gang gezet, en heel andere retoriek zal deze ontwikkeling weer uit de samenleving moeten helpen. Want als deze trend doorzet, zal het op den duur iedereen in de samenleving direct of indirect treffen. Woorden hebben kracht. ◀

Dit artikel is met toestemming overgenomen van Nieuw Wij, het online platform voor culturele en levensbeschouwelijke identiteit.

Maar wij hadden zo gehoopt

Sinds 2000 geeft de Vereniging voor Theologie en Maatschappij een serie kleine boekjes uit over theologen die hebben bijgedragen aan het ontstaan van een kritische en maatschappelijk betrokken theologie. Onlangs verschenen in deze serie *Maar wij hadden zo gehoopt. Het dwarse denken van Ton Veerkamp*, geschreven door Dick Boer en *Van de boom leren* door Andreas Wöhle over de theologe Dorothee Sölle.

Leen
van den Herik

Mede namens het Leerhuis Amsterdam Tenach en Evangelie vond afgelopen november, in een corona-afgeslankt gezelschap in de theaterzaal van de Amsterdamse Thomaskerk, de presentatie plaats van het boek 'Maar wij hadden zo gehoopt. Het dwarse denken van Ton Veerkamp' door Dick Boer.

Voor Ton Veerkamp (1933) zijn Bijbel en politiek onlosmakelijk met elkaar verbonden. De Bijbel vertelt volgens zijn zienswijze het Grote Verhaal van een bevrijdingsbeweging die uit is op een maatschappij zonder heerschappij hier op aarde. De politiek waartoe zij beweegt kan daarom niet anders zijn dan een radicaal protest tegen de heersende wereld(wan)orde. Veerkamps werk wordt in hoge mate bepaald door de nederlaag die het socialistische project geleden heeft. Maar het laatste woord is daarmee niet gesproken: het Grote Verhaal blijft.

Polemische stijl

Dick Boer schrijft: 'Veerkamp is een dwarse denker. Hij gaat dwars in tegen een christendommelijke interpretatie van TeNaCH en evangelie maar ook tegen modieus links en een gemakzuchtig gebruik maken van de marxistische theorie. Hij steekt zijn woede over de arrogantie waarmee zich links dunkende intellectuelen op arbeiders neerkeken niet onder stoelen of banken. Hij irriteert vaak door de illusievolle manier waarop hij de euforie over de kansen op 'deze wereld anders' ontneukt. Veerkamps polemische stijl kan ertoe leiden dat de lezer uit het oog verliest dat hij in de waarste zin van het woord een geleerde, een schriftgeleerde, is. Zijn exegeses getuigen van een solide kennis van de grondtalen en een

zeer grote nauwkeurigheid waarmee de teksten worden gelezen. Hij is goed thuis in de filosofie en de economische theorie – wat van de meeste bijbelwetenschappers niet kan worden gezegd. Misschien is de dwarsheid van zijn denken ook de reden, dat de academische theologie nauwelijks nota van hem heeft genomen. Gedeerd heeft hem dat niet. Een schandaal blijft het wel.

Toenemende melancholie

Veerkamps theologie is doortrokken van een toenemende melancholie. Het 'einde van een messiaanse eeuw', zoals hij ondergang van het socialistische project beschouwt, heeft een diepe wond geslagen die niet kan worden geheeld. Met de Emmaüsgangers zegt hij: 'Maar wij hadden zo gehoopt'. Hadden! De hoop lijkt verleden tijd geworden. Maar wij mogen ons niet in onze depressie laten gaan. Wanneer de profeet Elia in het uur van de nederlaag de woestijn in vlucht, om daar zijn depressie tot het bittere einde uit het leven, hoort hij een stem, de stem van de NAAM.'

Geen heilige

Het volgende deel in de theologenreeks is *Van de boom leren* door de Lutherse synodepraeses ds. Andreas Wöhle die in dit boek de vermaarde theologe Dorothee Sölle portretteert, die ook in ons land bekendheid geniet. In een eerste bespreking van dit boek in het VTM-kwartaaltijdschrift *Ophef* schrijft Carola Dahmen onder meer: 'Wöhle benadert in achttien fragmenten zowel de persoon als ook de theologe Dorothee Sölle die op hem persoonlijk, als leerling van haar, blijvende indruk heeft gemaakt. Dat Wöhle haar persoonlijk kende geeft diepte en reliëf om Sölle niet als een heilige, maar als weerbarstige en kwetsbare persoon in zijn boek te leren kennen, een doel dat Wöhle zichzelf stelde.'

'De verwevenheid van biografie en theologie zet in bij Sölles achtergrond: opgegroeid in een gegoed luthers gezin in het latere West-Duitsland tijdens het naziregime en de Tweede Wereldoorlog. Een theologie na Auschwitz, een theologie die Gods dood proclameerde, blijft het uitgangspunt om in nieuwe politieke en maatschappelijke contexten te zoeken naar een God die niet in de gevestigde

orde (op de tronen van de politiek, de kerk, de academie) te vinden is, maar gekruisigd is met hen die lijden, die gemarteld worden, die vermoord zijn; in Auschwitz, in Vietnam, in Zuid-Amerika, waar dan ook.

Invloed Joodse filosofie

Wöhle gaat na hoe Sölles biografie verweven is met haar theologie. Hoe haar klassieke vorming en de invloed van de Joodse filosofie van Buber en Levinas een weg baande voor haar omgang met Gods-taal, een voorloper op het gebied van theo-poëzie weergegeven in voor haar zo karakteristieke gedichten en gebeden. Hoe de scheiding van haar eerste man en de eigen kwetsbare gezondheid haar denken over lijden en dood heeft gekleurd. Hoe haar latere omhelzing van de (eco)feministische theologie is begonnen in de Amerikaanse context van het Union Theological Seminary in New York, en hoe haar theologie geaard, belichaamd is door ervaringen als vrouw, als minnares, als moeder van vier kinderen en haar engagement in de vredesbeweging. Hoe zij met haar radicaliteit en directheid de Duitse kerken en theologische faculteiten op de tenen trapte, maar tegelijkertijd op de 'Kirchentage' en door het brede publiek een gevierde en veel gelezen en begrepen publieke theoloog was. Hoe haar netwerken in de bevrijdingstheologie en de socialistische politiek, haar reizen en contacten wereldwijd liturgisch vorm kregen in de politieke avondgebeden.'

Verder lezen

Eerder verschenen in deze theologenreeks boeken over Bonhoeffer, Barth, Halkes, Romero, Miskotte, ter Schegget, Naastepad, Kuiper, van Leeuwen, Gollwitzer, Marquardt, Vreekamp en Deurloo. In een bescheiden omvang worden leven en werk van deze mensen beschreven met veel citaten en originele teksten, om in korte tijd te kunnen lezen waarom en hoe de bijdrage aan de theologie heeft plaatsgevonden. ◀

Lezersinfo

- Beide boeken zijn verschenen bij Kok Boekencentrum en kosten €14,99.
- Alle titels en prijzen in de theologenserie van de Vereniging voor Theologie en Maatschappij zijn ook te zien en te bestellen via www.kerkboek.nl.
- Waar en wanneer de presentatie van *Van de boom leren* zal plaatsvinden is te volgen op www.ophef-vtm.nl.
- De complete bespreking in *Ophef lezen*? Vraag (kan éénmalig) een gratis digitale versie aan via zielsverwanten@ophef-vtm.nl o.v.v. 'Vredesspiraallezer.'

Verschoten vrede

Waar is de stem van vrede in het conflict dat zich opbouwt rond Oekraïne? De vrede lijkt flets geworden. Vaal. Verschoten als een oude lap die te lang in de kast gelegen heeft.

Ds. Anne Kooi
bestuurslid
Kerk en Vrede

De taal van de oorlog heeft zich in de afgelopen jaren doorontwikkeld en heeft er meerdere dimensies bij gekregen. Het oeroude dreigen met een gewapend conflict is er als vanouds. Die taal verstaan we allemaal nog wel. Want wapens doden en verwonden mensen en dat doet onbeschrijfelijk veel pijn. Wapens maken niet alleen directe slachtoffers, maar ook indirecte: familieleden, mensen die kapotgaan door oog in oog te staan met verscheurende destructie; het waanzinnig makend verdriet.

Die logica tekent zich al af. Rond Oekraïne zien we dat dreigen beantwoord wordt met terugdreigen. We horen dat er nagedacht wordt over de geopolitiek van Europa in termen van militaire macht en tegenmacht. We zien dat de beelden van troepenconcentraties een eigenmachtige taal spreken waarin oorzaak en gevolg vanzelfsprekend schijnen te zijn. Elke mogelijke speelruimte om te reageren wordt als steeds krappere bemeten voorgesteld; men 'moet wel' reageren met tegenmaatregelen.

Ooit waren economische sancties een welkom alternatief voor een gewapend conflict. Echter: 'lichte sancties bij een beperkte inval, zware sancties bij een grote inval' liet Biden in de huidige context weten. Hij had zich in de kaarten laten kijken, en werd haastig teruggefloten. De verbijsterende conclusie is dat de taal van de oorlog ook de dimensie van de economie heeft weten te incorporeren. Sancties zijn inwisselbaar met wapens geworden.

Beeld voor het hoofdkantoor van de VN dat omschreven wordt als 'beschermers van de internationale vrede'.

De NAVO-landen lijken niet uit te zijn op een gewapende confrontatie. Maar veiligheid en het recht op zelfverdediging wordt nu wel een argument voor wapenleveranties. De NAVO die jarenlang vrede en veiligheid wilde garanderen, verandert de semantiek van de begrippen vrede en veiligheid.

Dubbele bodem

'Als de mensen zeggen dat er vrede en veiligheid is, worden ze plotseling getroffen door de ondergang' staat er in 1 Tessalonicenzen 5:3. Dit schrijft Paulus aan de gemeenteleden in Tessaloniki. En daar zit een dubbele bodem in. 'Vrede en veiligheid' waren woorden die de Pax Romana omschreven. Want Paulus en veel inwoners van de door Rome bezette gebieden wisten dat dit hoogst misleidend taalgebruik was. Onder het mom van vrede en veiligheid werden mensen onder keizers zoals Caligula wreed vervolgd. Paulus roept dan hen die vervolging vrezen op tot waakzaamheid, 'omgord met het harnas van geloof en liefde, en getooid met de helm van de hoop op redding' (v 8). Zijn pleidooi, geïnspireerd door de God van vrede (v 23), is: 'Zie erop toe dat niemand kwaad met kwaad vergeldt en streef altijd naar het goede, zowel voor elkaar als voor ieder ander' (v 15).

De stem van de vrede

De woorden 'vrede en veiligheid' hebben een invulling nodig die zich aan misbruik onttrekt. Dat betekent ook dat vredesbewegingen de tijd op z'n merites leren lezen en zich doorontwikkelen om een adequaat antwoord te hebben op de verontrustende situatie rond Oekraïne. De stem van de vrede zou niet langer met een dubbele moraal moeten kunnen klinken.

Als de alternatieven die de vredesbewegingen gewend zijn aan te dragen ondertussen zelf geïncorporeerd zijn geraakt in conflictueus gedrag op hoog niveau, vraagt dat om een nieuwe analyse. Voorop blijft staan dat de slachtoffers die vaak zelf geen enkele rol hebben in, of invloed hebben op het conflict, uitgangspunt zijn van het denken. 'Vergeld geen kwaad met kwaad' is vervolgens in elk geval al een handreiking die escalaties op zowel militair, economisch en diplomatiek vlak kan voorkomen. Laat het een aanzet zijn voor een frisse vertaling van 'vrede' die vandaag doortrapte oorlogstaal kan weerspreken. ◀

Gemeenteraad New York tegen kernwapens

De gemeenteraad van New York heeft een krachtig pakket aan wetgeving aangenomen waarin de VS wordt opgeroepen zich aan te sluiten bij het VN-Verdrag dat kernwapens verbiedt. Er zijn wettelijke verplichtingen in opgenomen op het gebied van desinvestering, onderwijs en beleid inzake kernwapens.

De goedkeuring van deze wetgeving (op 9 december 2021) is een belangrijke mijlpaal, bereikt dankzij het pleidooi van de New York Campaign to Abolish Nuclear Weapons (NYCAN) en haar bondgenoten, die onvermoeibaar campagne hebben gevoerd voor de invoering en goedkeuring ervan.

Voorstel Nobelprijswinnaars: onderhandelen over gezamenlijke verlaging militaire uitgaven

Vijftig Nobelprijswinnaars hebben een eenvoudig voorstel voor de mensheid: de regeringen van alle lidstaten van de VN onderhandelen over een gezamenlijke verlaging van hun militaire uitgaven met twee procent per jaar gedurende vijf jaar.

Het vrijkomende geld wordt voor de helft besteed aan oplossing van de grote wereldproblemen en komt voor de rest ten goede aan individuele landen.

De Nobelprijswinnaars stellen: 'De wereldwijde militaire uitgaven zijn sinds 2000 verdubbeld. Ze naderen de twee biljoen Amerikaanse dollar per jaar, en nemen toe in alle regio's van de wereld.

Individuele regeringen staan onder druk om de militaire uitgaven te verhogen omdat anderen dat ook doen. Het terugkoppelingsmechanisme houdt een spiraal van wapenwedloop in stand - een kolossale verspilling van middelen die veel verstandiger zouden kunnen worden gebruikt. Wapenwedlopen in het verleden hebben vaak hetzelfde resultaat gehad: dodelijke en destructieve conflicten. Wij hebben een eenvoudig voorstel voor de mensheid: de regeringen van alle lidstaten van de VN onderhandelen over een gezamenlijke verlaging van hun militaire uitgaven met twee procent per jaar gedurende vijf jaar.'

Humanity House Fonds voor vredeseducatie

Op de internationale dag van de mensenrechten, maakte Stichting Humanity House het Humanity House Fonds bekend. Vanaf 1 januari 2022 ondersteunt het fonds educatie- en cultuurprojecten die aandacht vragen voor kwesties rondom oorlog, vrede en migratie en die daarmee polarisatie en discriminatie tegengaan.

Nora Stehouwer, voorzitter van Stichting Humanity House: "We kijken uit naar de nieuwe projecten die ontwikkeld worden met steun

van het Humanity House Fonds. En we hopen dat op deze manier de missie van Humanity House voortgezet wordt."

Het Humanity House Fonds maakt nieuwe initiatieven mogelijk met dezelfde belangrijke missie als het voormalige museum. Thematiek rondom vluchten en migratie is helaas onverminderd actueel. Het Humanity House was op het gebied van educatie en bereik van jong volwassenen een speler met landelijke bekendheid.

Veiligstelling olie- en gastoevoer

Bijna twee derde van de militaire missies die Europa onderneemt, zijn erop gericht om olie- en gasvoorraden voor het eigen continent te verzekeren. Dat zegt milieuorganisatie Greenpeace in een nieuw rapport.

Voor hun onderzoek hebben de afdelingen van Greenpeace Italië, Spanje en Duitsland gegevens over EU- en NATO-missies van 2018 tot 2021 onder de loep genomen. Daaruit blijkt dat de drie landen samen al sinds 2018 meer dan 4 miljard dollar hebben uitgegeven om de toegang tot fossiele brandstoffen te verzekeren.

War Dogs: rijk door oorlog

In de rubriek *Talen naar vrede* wordt elke keer een film, gedicht of literaire roman geanalyseerd. De besproken werken sluiten aan bij oorlogs- en vredethematiek.

Margreet
Hogeterp

Oorlog is een economie, laat hoofdpersoon Miles Teller in de openingsminuten van de film *War Dogs* (2016) aan de kijker weten. Een ieder die iets anders beweert zit ook in het complot, of is simpelweg een idioot. Degenen die dit spelletje het beste doorhebben zijn de zogenaamde War Dogs, opportunistische zakenmannen die veilig thuis achter hun laptop stinkend rijk worden door als tussenpersonen verschillende legers van wapentuig te voorzien.

Online wapenhandel

Het script van *War Dogs* is gebaseerd op een artikel in *Rolling Stone*, waarin het verhaal wordt verteld van twee kleine wapenhandelaren die zich naar binnen weten te wurmen bij de Amerikaanse overheid. Mocht je tijd over hebben en meer willen weten over het verhaal achter *War Dogs*, dan is het artikel absoluut de moeite waard (Google op 'War Dogs Rolling Stone').

David (Miles Teller) is een jonge masseur met een gebrek aan richting in zijn leven. Wanneer hij net zijn spaargeld heeft verkwist aan een falende handel in beddengoed en zijn vriendin zwanger blijkt te zijn, biedt zijn oude jeugdvriend Efraim (Jonah Hill) een uitkomst: een bloeiende online handel in wapenuitrusting. Door via een obscure overheidswebsite te bieden op wapens en deze vervolgens door te verkopen kan grof geld verdiend worden, wat zij vervolgens weer uit kunnen geven aan drugs en dure kleding.

Corruptie en misstanden

War Dogs laat ons zien hoe twee jonge Amerikanen het voor elkaar kregen om rijk te worden door de nieuw ingevoerde Amerikaanse wetten betreffende aanbestedingen voor defensie-aankopen van de overheid gedurende de oorlog in Afghanistan. De bedoeling van de wetten was om corruptie en vriendjespolitiek tegen te gaan, maar het werkte averechts en ze leidden tot mismanagement binnen defensie gedurende de Afghaanse oorlog. Behalve de Amerikaanse

droom nastreven, maakten de twee jongens, David Packouz en Efraim Diveroli, ook beslissingen die hun eigen leven in gevaar brachten. Ze werkten met terroristen en illegale wapenhandelaars en kwamen in contact met internationale criminele organisaties. Maar toch bleven ze vooral bezig met hun gedachte om (stinkend) rijk te worden. Elke vorm van integriteit werd daarbij genegeerd.

Als je naar het ontrafelen van het verhaal kijkt, is deze film op een bepaalde manier een documentaire. De wijze waarop het in beeld gebracht is, is echter puur fictie. Toch laat de film de donkere en smerige kant van oorlogsvoering zien, alsmede de door de staat gefinancierde corruptie en misstanden binnen de administratie van het toenmalige ministerie van defensie.

Waargebeurd verhaal

War Dogs is af en toe grappig en met vlagen vol actie en drama. De film weet echter in geen van deze genres echt uit te blinken, waardoor het verhaal wel wat vlak blijft. Het neemt niet weg dat *War Dogs* best wat aardigs te bieden heeft. Jonah Hill is goed op dreef als gehaaide zakenman zonder enig moreel kompas – daar waar zijn tegenspeler Miles Teller soms een tikkeltje flets afsteekt – en de scène waarin het tweetal dwars door Fallujah trekt met een vrachtwagenlading aan ammunitie is zelfs spannend.

Toch moet *War Dogs* het vooral hebben van het intrigerende script, gebaseerd op een waargebeurd verhaal. Dat dit voor de film enorm aangedikt werd, doet op zich niets af aan het schokkende basisprincipe. Het onderstreept nog maar eens

de gekte van oorlogsvoering, dit keer bekeken vanuit het oogpunt van een fase waarin de daadwerkelijke oorlog nog moet beginnen.

War Dogs, 2016.
Regie: Todd Phillips.
Met: Miles Teller,
Jonah Hill en Ana
de Armas.

10 maart

Mantra zingen

Het Dominicaner klooster in Huissen organiseert in maart en november een avond mantra zingen. De mantra's komen uit zeer diverse religieuze en spirituele richtingen, in allerlei talen, veelal met pianobegeleiding.

Tijd: 19.45-21.45 uur. **Plaats:** Dominicanenklooster Huissen, Huissen. **Info:** www.kloosterhuissen.nl.

11 t/m 13 maart

Geweldloos verzet in repressieve tijden

Conferentie met een overzicht van de situatie van geweldloos verzet wereldwijd. **Kosten:** 150 euro of 15 euro (online deelname). **Tijd:** 15.00 uur. **Plaats:** Hannover, Duitsland. **Info:** www.soziale-verteidigung.de.

15 maart

Lezing over een wereld zonder afval

Chemicus dr. Ina Vollmer (Universiteit Utrecht) vertelt over nieuwe manieren om plastic te recyclen. En milieukundige prof. dr. Ernst Worrell (Universiteit Utrecht) vraagt zich af: Is meer recyclen de oplossing voor ons afvalprobleem, of een goed excuus voor bedrijven om gewoon door te blijven produceren? **Tijd:** 20.00-21.30 uur. **Plaats:** Academiegebouw Universiteit Utrecht, Utrecht. Thuis meekijken kan via het YouTube kanaal van Universiteit Utrecht. **Info:** www.uu.nl/agenda.

22 maart

Manuela Kalsky over 'Nieuw Wij'

Is er nog wel sprake van een gedeeld 'wij'? Het Nederlandse landschap is versnipperd geraakt: niet alleen in politiek, maar ook in etnisch en religieus opzicht. Het ontbreken van zo'n 'wij' leidt tot spanningen en problemen. Daarom stelde Manuela Kalsky zich de vraag: Hoe kunnen we komen tot een 'nieuw wij'? Als antwoord begon ze het project 'Nieuw Wij'. In deze lezing vertelt ze daarover. **Tijd:** 20.00 uur. **Plaats:** Pelgrimskerk, Amsterdam. Ook online te volgen: www.pelgrimskerk.nu. **Info:** lezing@pelgrimskerk.nu.

31 maart

Studiedag Menselijke waardigheid

PaRDeS, gesteund door stichting Nieuw Wij, de Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam en het FAHM, organiseert een studiedag rond het boek *Menselijke waardigheid en mensenrechten in Nederland. De bijdrage van levensbeschouwelijke tradities in Nederland*. Lezingen, dialogen, workshops, muziek en ontmoetingen brengen het thema tot leven.

Kosten: 25 euro. **Plaats:** De Thomas, Amsterdam. **Tijd:** 10.00-17.00 uur. **Info:** www.nieuwwij.nl/agenda.

2 en 3 april

Introductie Verbindende Communicatie

Wil je meer zelfcompassie, minder gedoe in je relatie werk of bij opvoeding? Deze compacte avonden geweldloze communicatie/verbindende communicatie-introductie geeft je een daadkrachtige, transformatieve, verbindende kijk. **Plaats:** Eindhoven.

Info: www.verbindendecomunicatie.com.

3 april

Wake Zeist

De Raden van Kerken van Zeist en Soest/Soesterberg organiseren maandelijks een wake op iedere eerste zondag van de maand, een teken aan de politiek dat het vreemdelingenbeleid anders moet. **Tijd:** 16.30

uur. **Plaats:** Ingang Detentiecentrum, Richelleweg 13, Soesterberg. **Info:** www.wakezeist.nl.

5 en 10 april

Gebedsviering Walk for Homs

Ter nagedachtenis aan Frans van der Lugt, en om stil te staan bij de mensen in Syrië, wordt er zowel in Amsterdam als in Den Bosch een gebedsviering georganiseerd. Walk for Homs wil bijdragen aan de wederopbouw van Syrië en vraagt daarom iedereen die een gebedsviering wil bijwonen om vooraf een donatie te doen (hiermee reserveer je ook direct een zitplaats in de kerk).

Info: www.walkforhoms.nl. **Tijd en Plaats:**

5 april: 9.00-10.00 uur. Obrechtkerk, Amsterdam.

10 april: 16.30-17.30 uur. Sint-Janskathedraal, Den Bosch.

T/m 5 juni

Van God los?

Van God los? is de eerste tentoonstelling ooit over de grote religieuze veranderingen van de jaren zestig. Speciaal voor deze tentoonstelling is een driedelige podcastserie gemaakt: *Van God los?* Te beluisteren via www.catharijneconvent.nl of je favoriete podcastapp.

Plaats: Catharijneconvent, Utrecht.

Info: www.catharijneconvent.nl.

T/m 1 juli

Ons Land – Dekolonisatie, generaties, verhalen

De semipermanente expositie 'Ons Land – Dekolonisatie, generaties, verhalen' in Museum Sophiahof gaat over onze Nederlandse koloniale geschiedenis en de effecten van het nog steeds doorgaande dekolonisatieproces op onze samenleving. **Plaats:** Sophialaan 10, Den Haag. **Info:** www.museumsophiahof.nl.

Het niet geloste schot

Toen de kogel terugkwam door de loop
tot in de vergrendelde kamer
zat daar de hoop dat hij niet zou vertrekken,
nooit zou doorboren wat nu nog heel bleef
in een gedaante die, zou je hem kennen
waarschijnlijk tot wrevel zou leiden:
de zoveelste nitwit, eropuit jou te doden
uit naam van een vaandel, een andere bloedgroep
maar misschien, van de maan af bezien,
qua ademen toch je gelijke, zeg maar
je broeder, hier dicht genoeg bij
voor een kopschot.

Jan Eikelboom

Uit: 'Verzamelde gedichten'. Arbeiderspers, 2012